

TIL SIYOSATI VA TILNI SAQLASH MUAMMOLARI: GLOBAL TAJRIBA TAHLILI

Raxmonova Zeboxon

O'zbekiston jahon tillari universiteti talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada til siyosati va tillarni saqlash muammolari global miqyosda tahlil qilinadi. Turli davlatlar tajribasi asosida milliy tillarni asrab-avaylash va rivojlantirish masalalari yoritiladi.

Kalit so'zlar: til siyosati, tilni saqlash, globallashtirish, lingvistik, milliy til, madaniyat, til xilma-xilligi.

Аннотация. В статье анализируются вопросы языковой политики и сохранения языков в глобальном масштабе. Рассматривается опыт различных стран в области защиты и развития национальных языков.

Ключевые слова: языковая политика, сохранение языков, глобализация, лингвистика, национальный язык, культура.

Abstract. This article analyzes language policy and language preservation issues at the global level. It examines international experience in protecting and developing national languages.

Keywords: language policy, language preservation, globalization, linguistics, national language, culture.

Kirish. Bugungi globallashtirish jarayonida tillarning o'zaro ta'siri kuchayib, ayrim kichik tillarning yo'qolib ketish xavfi ortib bormoqda. Til — bu nafaqat aloqa vositasi, balki xalqning madaniy merosi va milliy o'zligining muhim qismi hisoblanadi. Shu sababli, til siyosati va tillarni saqlash masalalari zamonaviy tilshunoslikning dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi (Crystal, 2000). Ko'plab davlatlar o'z milliy tillarini himoya qilish va rivojlantirish uchun maxsus siyosat yuritmoqda. Bu esa til siyosatining nafaqat lingvistik, balki ijtimoiy va siyosiy ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

Tahlil va muhokama. Til siyosati — bu davlat yoki jamiyat tomonidan tillarning rivojlanishini tartibga solishga qaratilgan chora-tadbirlar majmuasidir. U tilning maqomini belgilash, uning qo'llanish doirasini kengaytirish va saqlashga qaratilgan bo'ladi. Globallashtirish sharoitida yirik tillar, xususan, ingliz tili xalqaro aloqa vositasi sifatida keng tarqalmoqda. Bu esa kichik va kam sonli tillarning sekin-asta iste'moldan chiqib ketishiga olib kelmoqda.

Tadqiqotchilarning fikriga ko'ra, dunyodagi mavjud tillarning katta qismi yo'qolish xavfi ostida turibdi (Crystal, 2000). Ba'zi davlatlar tilni saqlash borasida samarali siyosat olib bormoqda. Masalan, ayrim mamlakatlarda davlat tili maqomi qonun bilan mustahkamlanib, ta'lim tizimida keng qo'llaniladi. Bu esa tilning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Tilni saqlashda ta'lim tizimining roli juda muhim. Maktab va oliy ta'lim muassasalarida ona tilini chuqur o'rgatish orqali yosh avlodga tilga nisbatan hurmat va qiziqish uyg'otiladi (Safarov, 2010).

Shuningdek, ommaviy axborot vositalari va internet ham til siyosatida muhim o'rin tutadi. Agar milliy til media va raqamli platformalarda faol qo'llanilsa, uning rivojlanish imkoniyatlari kengayadi. Biroq ayrim muammolar ham mavjud. Global tillarning ustunligi natijasida yoshlar orasida ona tiliga nisbatan qiziqish kamayishi mumkin. Bundan tashqari, migratsiya va urbanizatsiya jarayonlari ham tilning tabiiy muhitini o'zgartirib yuboradi. Tilni saqlash nafaqat davlat siyosati, balki jamiyatning

umumiy madaniy ongiga ham bog'liq. Agar jamiyat tilni qadrlasa, u saqlanadi va rivojlanadi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, til siyosati va tilni saqlash masalalari bugungi kunda global ahamiyat kasb etmoqda. Har bir davlat o'z tilini asrab-avaylash va rivojlantirish uchun samarali strategiyalar ishlab chiqishi zarur. Tilni saqlashda ta'lim, madaniyat va ommaviy axborot vositalari muhim rol o'ynaydi. Faqat kompleks yondashuv orqali til xilma-xilligini saqlab qolish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Crystal, D. Language Death. Cambridge University Press, 2000. – 45-bet.
2. Fishman, J. Reversing Language Shift. Multilingual Matters, 1991. – 112-bet.
3. Safarov, Sh. Lingvistika nazariyasi asoslari. Toshkent: Fan, 2010. – 78-bet.
4. Abduazizov, A. Tilshunoslik nazariyasiga kirish. Toshkent: O'qituvchi, 2013. – 55-bet.
5. O'zbek tilining davlat tili to'g'risidagi Qonuni. Toshkent, 1989. – 23-bet.